

את מי נזמין למדורה

ספירת העומר ומסורות החג השונות

ל"ג בעומר מבטא תופעה מעניינת בחברה הישראלית: מחד גיסא בני הנוער נוהגים בדרך כלל לחגוג את ל"ג בעומר באדיקות רבה, ומאידך גיסא רובם כמעט שאינם יודעים דבר על אודות הרקע שלו. הרקע ההיסטורי של החג אכן לוט מעט בערפל, אך במרוצת הדורות נקשרו בו מסורות שונות. בפעילות זו ננסה לחשוף בפני התלמידים כמה היבטים של החג, חזאת תוך הסבר כללי על תקופת ספירת העומר והתייחסות לחלק המרכזי ביותר בחג מבחינת התלמידים – המדורה. הפעילות מורכבת מפעילות פתיחה שעוסקת בתקופת ספירת העומר ולאחר מכן במפגש עם שלוש מהמסורות המרכזיות שקשורות לחג.

שימו לב: הפעילות כוללת תכנים רבים ומתודות מגוונות, בחרו מראש את המתאים ביותר לקבוצתכם. כמו כן את שלושת כתבי החידה שבפעילות אפשר לתת כמשימה לבית ולתגמל את התלמידים שיביאו את התשובות לשיעור הבא.

מטרות הפעילות

- התלמידים יכירו את מקור המושג "ספירת העומר" ואת מנהגי התקופה.
- התלמידים יכירו את הקשר בין ל"ג בעומר למסורות החג השונות: מסורת רבי שמעון בר יוחאי, מסורת רבי עקיבא ותלמידיו ומסורת מרד בר-כוכבא.
- התלמידים יבררו וגדירו מהו כבוד הדדי וכיצד הוא בא לידי ביטוי בחייהם.

מבנה הפעילות

א. מסביב למדורת החג

ב. את מי נזמין למדורה?

ג. סיכום

ציוד ועזרים

- ✓ דבק גומי להדבקה על הלוח
- ✓ פתקי סמלים של הימים השונים (נספח ב)
- ✓ הלוח החסר והמועדים שיש להכניס (נספח א, יש לצייר על הלוח)
- ✓ 3 כתבי חידה שונים ו-3 מפתחות שונים לכתבי חידה (נספח ג, חוברת לתלמיד)
- ✓ בחן את עצמך (נספח ד, חוברת לתלמיד)

שאלות דריכה

- מה אני יודע על ל"ג בעומר?

- מה הקשר בין רבי עקיבא, רשב"י ובר כוכבא לבין ל"ג בעומר?
- כיצד מביעים יחס של כבוד, ואיך זה קשור לל"ג בעומר?

הכנה מראש: לפני תחילת השיעור על המדריך לשרטט על הלוח את "לוח השנה החסר" ולהוסיף כמה תאריכים ומועדים שמודגשים ב**נספח א**.

הרהור/ אורי אליצור (מתוך: ידיעות אחרונות 2001)

אין זכר לל"ג בעומר לא במשנה ולא בגמרא, לא במדרשים ולא בגאונים. כל ילד יודע את האגדה¹ על אלפי תלמידיו של רבי עקיבא שמתו והמגפה פסקה בל"ג בעומר, אבל מי שטורח לעיין שם ימצא שזה לא כתוב. לא ל"ג בעומר, לא שהמגפה פסקה, ולא איזו מין מגפה הייתה שם, אם בכלל. ובכל זאת, המסורת הזאת חזקה מאוד, ואין ספק שהיא עתיקה מאוד. הראש המערבי המשכיל והמודרני ילעג לזה: איך זה אנשים ממשיכים לעשות דבר אחרי שכבר שכחו מדוע. ואני דווקא אוהב את זה. יש פה איזה שדר מוצפן כקוד סודי שעובר אלינו מלפני קרוב לאלפיים שנה, ואנחנו, כמו אלחוטן בתחנת ממסר, נמשיך להעביר אותו הלאה לתחנה הבאה בלי להבין מה כתוב בו, עד שזה יגיע לאיש או לדור שצריך לקבל את הידיעה ולפענח את הצופן.

חלק א: מסביב למדורת החג

נעמדים או מתיישבים במעגל. המטרה היא להצליח לספור עד 20. הספירה נעשית בקול רם, ואסור ששני תלמידים ימנו את אותו המספר בו בזמן. ברגע ששני תלמידים חזרים על אותו מספר מתחילים את הספירה מחדש. כמו כן אסור ליצור חוקיות באמירת המספרים (לדוגמה: להגיד בסבב) וכן אסור לאותו אדם לספור שני מספרים עוקבים. מומלץ לאפשר 3-4 ניסיונות. אם הקבוצה לא הצליחה ונותר זמן בסוף השיעור אפשר לנסות שוב או לאתגר את הקבוצה לספור עד 50, כמו בספירת העומר.

שאלו:

- מה הקשר בין המשחק ובין התקופה שבה אנו נמצאים כעת?

אפשרות נוספת: אפשר לערוך על הלוח שמש אסוציאציות על ספירת העומר ול"ג בעומר. במהלך התחנות ובסיכום עצמו אפשר לשוב ולהזכיר את הדברים הרלוונטיים שנאמרו סביב שמש האסוציאציות.

ספירת העומר על קצה המזלג

1. "אגדה" בלשון התלמוד (או "אגדתא" בצורה הארמית) פירושה "הגדה", כינוי ספרותי לחלקים שאינם הלכתיים.

הסבירו לתלמידים על אודות המקור לספירת העומר: בתקופה שבית המקדש היה קיים ביום שאחרי החג הראשון של פסח היו מקריבים קרבן, אך לא קרבן של בהמה אלא של שעורים (בימינו יש לחם שמכינים מקמח שעורים, והגריסים וגריסי הפנינה הם למעשה זרעי השעורה). אלומת השעורים הזו נקראה עומר (עומר הוא מידת נפח). אכילת התבואה החדשה של אותה השנה הותרה רק לאחר שבתאריך זה הניפו את העומר והקטירו ממנו על גבי המזבח. ביום זה מתחילים לספור כל יום ויום במשך שבעה שבועות. על שם מצווה זו נקראת גם תקופה זו "ספירת העומר".

שאלו:

- כמה ימים בסך הכל סופרים? (49).
- ביום החמישים חגגו חג שאנו חוגגים עד היום, מהו שמו? (שבועות).
- האם אפשר להבין מכאן את משמעות שמו של חג השבועות? (סיום תקופת הספירה של שבעה שבועות).

השלמת לוח שנה חסר

מטרת חלק זה היא הכרת תקופת ספירת העומר עם כל החגים והאירועים השונים שמצויים בה.

מחלקים לתלמידים פתקים שמציינים חגים ומועדים שונים (**נספח ב**). על התלמידים להציב אותם בלוח השנה החסר שהכנתם מראש על הלוח (הגבלת זמן: 5 דק'). ההדבקה תיעשה באמצעות דבק גומי. אין לאפשר לתלמידים להשתמש ביומנים. לאחר שהתלמידים מיצו את הידע הקודם שלהם ונעזרו ברמזים שעל הפתקים אפשר לתת רמזים נוספים שמצויים בנספח.

אפשרות חלופית למשימה בחוברת לתלמיד: הורו לתלמידים לבדוק בעזרת לוח השנה שמופיע בתחילת החוברת באיזה יום לעומר (כמה בעומר) חלים המועדים הבאים: מימונה, יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום העצמאות, יום ירושלים.

שאלו:

- האם יש אירועים ומועדים שאתם "סופרים את הימים" עד לבואם? ימי הולדת, חופש גדול וכדומה.
- מהי מטרת הספירה? האם זו טבלת ייאוש או טבלת ציפייה?
- האם, לדעתכם, ספירת העומר היא טבלת ייאוש או טבלת ציפייה? לקראת מה מצפים בסוף ספירת העומר?

ספירת העומר היא ספירה של ציפייה המחברת בין חג הפסח ובין מתן התורה שבחג השבועות. בימינו ימים מיוחדים רבים חלים בתקופת הספירה: ימי זיכרון, יום העצמאות, יום ירושלים – אך רובם חדשים. למעשה ל"ג בעומר הוא המועד העתיק ביותר ביניהם, והוא יום יוצא דופן בתוך תקופה זו.

חלק ב: את מי נזמין למדורה?

שאלו: עם מי אתם מדליקים את המדורה השנה? האם הייתה לכם התלבטות עם מי להדליק את המדורה? האם אתם חוגגים תמיד עם אותם האנשים?

מסורת הדלקת המדורה ברורה ומקובלת על כולם, ולעומת זאת על השאלה מהם מקורות החג, מה באים לציין במנהגיו ולמה דווקא במדורות יש תשובות רבות ושונות. שלוש מסורות עיקריות קשורות לל"ג בעומר, כל אחת התפתחה בתקופה אחרת, ובמרכזה של כל אחת מהן דמות שונה. מזמינים את התלמידים להכיר את שלוש הדמויות ולבסוף לבחור את מי מהדמויות הם ירצו להזמין למדורה שלהם.

כתבו על הלוח כותרת **עם מי עושים את המדורה?** ומתחתיה כתבו **רבי עקיבא, רבי שמעון בר יוחאי, בר כוכבא.** התלמידים יחליטו באיזה סדר הם רוצים להכיר את הדמויות השונות. סביב לכל דמות מובאים סיפור או הפעלה וכתב חידה.

רבי עקיבא ותלמידיו, כבוד הדדי

חלקו את השאלון "שאל את עצמך" שעוסק בנושא הכבוד (נספח ד, חוברת לתלמיד). בחרו בשלושה מקרים ועברו עליהם עם התלמידים בכיתה.

עוררו דיון:

- אילו תשובות מביעות, לדעתכם, יחס של כבוד? מדוע? (דרך השאלה אנו מבהירים שאין בהכרח תשובה אחת או דרך מסוימת שמביעות כבוד. התשובות המובאות במבחן הן רק טריגר לבחינת הנושא. למשל, יש מקום לדיון מהו יחס מכובד כלפי המורה – האם להצביע או לפנות אליה אחר כך?).
- כיצד הכיתה שלכם מגיבה כאשר אחד מהתלמידים אומר משהו "לא חכם"?
- מה משותף לשלושת המקרים האחרונים? (לא נוהגים כך בכבוד). מה משותף לארבעת המקרים הראשונים? (אתה לא נוהג כבוד באחרים).

- במה עוסק השאלון? (בכבוד הדדי – האם אני נוהג בכבוד כלפי הזולת ומה היחס שלי לחוסר כבוד כלפי).
- מדוע אתם רוצים שיתייחסו אליכם בכבוד? מהי המשמעות של יחס מכבד? (גם כאן אפשר להתייחס לסיטואציות מתוך החידון).

מה הקשר בין כבוד, ל"ג בעומר ורבי עקיבא? מבין המסורות שנקשרו לל"ג בעומר המסורת הקדומה ביותר היא זו שמופיעה בתלמוד ואחר כך בכתבים מימי הביניים והיא קושרת את החג לסיפורו של רבי עקיבא ותלמידיו. רבי עקיבא נמנה עם דור התנאים, חי ופעל במאות הראשונה והשנייה לספירה. נחשב מהחשובים שבמעבירי התורה שבעל פה מדור לדור, מנהיג ובעל סמכות תורנית רחבה ומקיפה. היו לו 12 אלף זוגות של תלמידים (24 אלף תלמידים), אבל כולם מתו במגפה בתקופה שבין פסח לשבועות, כלומר בתקופה של ספירת העומר. הסיבה שהתלמוד נותן למותם היא "מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". בימים של ספירת העומר נהוג לנהוג מנהגי אבלות (לא להתגלח, לא להתחתן) זאת כדי לזכור את תלמידי רבי עקיבא ואת סיבת מותם – ובכך לחזק בתודעה את חשיבות ערך כיבוד הזולת.

על פי אחת המסורות בל"ג בעומר עצמו נעצרה המגפה והתלמידים פסקו למות, ולכן קבעו את ל"ג בעומר ליום של שמחה. מקובל שיש חתונות רבות ביום זה (יש הפוסקים ממנהגי האבלות רק לאחר ל"ג בעומר).

חלקו את כתב החידה (**נספח ג**) שרומז לסיפורם של תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד

זה בזה.

רבי שמעון בר יוחאי

אחת המסורות של ל"ג בעומר קשורה לרבי שמעון בר יוחאי. ביטוי למסורת זו אנו מוצאים בעיקר בתקופת פריחת הקבלה בצפת במאה ה-16. לפי המסורת, רבי שמעון בר יוחאי נפטר בל"ג בעומר, ולכן במועד זה נוהגים לעלות לקברו שבהר מירון ולחגוג שם ברוב עם.

ומה הקשר למדורה? יש סיפורים רבים על רבי שמעון בר יוחאי שקושרים בינו ובין אש. אחד מהם מופיע בספר הזוהר, ובו מסופר שלפני פטירתו לימד את תלמידיו את הסודות הגדולים של התורה והייתה אש מלהטת סביבם.

ספרו על רבי שמעון בר יוחאי מתוך התלמוד (אחת מהאפשרויות שב**נספח ה**). חלקו את

כתב החידה המתאים (**נספח ג**).

בר כוכבא

יש שקשרו את ל"ג בעומר למרד בר-כוכבא. קשר זה אומץ וטופח על ידי התנועה הציונית. תנו לתלמידים רקע על אודות בר-כוכבא והמרד (נספח ו) וחלקו כתב חידה ומשימה – לפענח את הכתוב על המטבע מימי מרד בר-כוכבא. הפענוח אינו קל, ואפשר לתת לתלמידים להמשיך את המשימה בבית. אפשר לתגמל תלמידים שיביאו את פתרון החידה בשבוע הבא.

סיכום

שאלו:

- את מי משלוש הדמויות הייתם רוצים להזמין למדורה? מדוע?
- מי מכם אוסף קרשים בשבועות שלפני החג ומכין וקונה את כל המצרכים הנדרשים ומי מכם פשוט מגיע למדורה בלי להשקיע בה מראש?
- האם נהנים יותר כשמעורבים בהכנות או כאשר מגיעים בלי להכין ולהתכונן?

בתחילת המפגש ראינו שעצם הספירה היא מעין הכנה לקראת החגים ל"ג בעומר ובעיקר שבועות. כמו כן ראינו של"ג בעומר הוא יום מיוחד בתוך תקופת ספירת העומר. הכרנו כמה מסורות שקשורות לל"ג בעומר – אחת מהן היא שתלמידי רבי עקיבא מתו בתקופה זו ממגפה מאחר שלא נהגו כבוד זה בזה ובל"ג בעומר היא נעצרה, וזהו המקור למנהגי האבלות שמונהגים בתקופה זו. מסורת נוספת קשורה ברבי שמעון בר יוחאי שנפטר ביום זה ומותו היה מלווה באש גדולה. הסבר שלישי קשור למרד בר-כוכבא ולהצלחה (גם אם זמנית) של המרד בתקופת ל"ג בעומר. ייתכן שמסורת המדורות קשורה לדרך שבה העבירו את המסר על תחילת המרד ממקום למקום – במקום לשלוח ס.מ.ס הדליקו מדורות וכך עבר המסר.

נספח א: לוח שנה חסר

משרטטים מראש את לוח השנה על לוח הכיתה ללא ציון תאריכים כלל פרט לתאריכים הבאים:

חג ראשון של פסח	ראש חודש אייר	ראש חודש סיוון
-----------------	---------------	----------------

הערה למדריך: יום השואה, יום הזיכרון ויום העצמאות נדחים או מוקדמים לעתים, על מנת שלא יחולו בשבת או במוצאי שבת.

להלן לוח מפורט שמותאם לשנת תשע"ב. יש לסמן בלוח רק את התאריכים המודגשים:

יום א	יום ב	יום ג	יום ד	יום ה	יום ו	שבת
						חג ראשון של פסח
תחילת ספירת העומר	פסח	פסח	פסח	פסח	שביעי של פסח (חג שני של פסח)	
מימונה (נדחה ביום)				יום הזיכרון לשואה ולגבורה		
	ראש חודש אייר		יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (הוקדם)	יום העצמאות (הוקדם)		
				ל"ג בעומר		
יום ירושלים			ראש חודש סיוון			
						סיום ספירת העומר, ערב שבועות
שבועות						

נספח ב: פתקים לשילוב בלוח השנה

מימונה 	חג שביעי של פסח 	תחילת ספירת העומר
יום העצמאות 	יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל 	יום הזיכרון לשואה ולגבורה (כ"ז ניסן)
שבועות 	יום ירושלים (כ"ח אייר) 	ל"ג בעומר

אפשר לתת רמזים:

כדי לדעת מתי חל ל"ג בעומר או שבועות פשוט יש לספור מיום תחילת ספירת העומר את מספר הימים.

יש שנים שבהן יום השואה, יום הזיכרון ויום העצמאות נדחים. אם התאריך נופל ביום ראשון הוא נדחה ליום שני, על מנת שאפשר יהיה לציין את "ערב יום השואה/זיכרון/עצמאות" במועד שאינו מוצאי שבת. כמו כן ימים אלה אינם נחגגים בשבת עצמה ולכן הם לעתים מוקדמים ביום-יומיים. המליצו לתלמידים להתחיל מהימים שבהם הם בטוחים (כגון שביעי של פסח, הדורש ספירה של שבעה ימים מתחילת חג הפסח).

אפשר לשאול: מהו התאריך שבו נחגג יום העצמאות? מהו תאריך הקמת המדינה?

המליצו לתלמידים להצמיד בתחילה ימים שהם יודעים בוודאות כי הם באים בזה אחר זה, לדוגמה: יום הזיכרון ויום העצמאות, שביעי של פסח והמימונה.

תחילת ספירת העומר נלמדה זה עתה – האם אתם זוכרים מתי מתחילים לספור?

טטרדרכמה מכסף מימי בר-כוכבא.

על צדו האחד של המטבע חזית בית המקדש כשעליה כוכב והכתובת "שמעון".

על צדו השני לולב ואתרוג והכתובת "לחרות ירושלם"

מפתח כתב עברי קדום:

ל	א
מ	ב
נ	ג
ס	ד
ע	ה
פ	ו
צ	ז
ק	ח
ר	ט
ש	י
ת	כ

נספח ד: שאל את עצמך

חבר אומר לך משהו טיפשי מאוד – כיצד תגיב?

- אני ארד עליו ואגיד לו שהוא טיפש ולא מבין כלום.
- אני לא אתייחס לדבריו, אולי הוא אמר את זה בכלל בצחוק.
- אגיד לו שלפי דעתי הוא לא דייק ואגיד מה לדעתי התשובה הנכונה.

המורה אמרה משהו על ל"ג בעומר שלדעתך אינו נכון – כיצד תגיב?

- אתפרץ ואומר לה שהיא טועה.
- אכתוב לחבר שלי בפתק שהמורה הזו לא יודעת כלום.
- אגש אליה בסוף השיעור. אולי זו לא באמת טעות אלא חוסר הבנה שלי.
- אצביע ואומר מה התשובה הנכונה לדעתי.

אתה יושב באוטובוס בדרך הביתה ולאט לאט כל מקומות הישיבה מתמלאים. לאוטובוס עולה איש מבוגר מאוד ואין לו מקום לשבת. מה תעשה?

- א. אמשך לשבת בכיף במקום שלי. מישהו אחר יכול לקום בשבילי.
- ב. אסתכל לצדדים כאילו לא ראיתי שהוא עלה לאוטובוס.
- ג. אחכה כמה דקות ואם אף אחד אחר לא יקום אני אקום.
- ד. אקום מיד ואציע לאיש המבוגר לשבת במקומי.

הוריק הבהירו לך שעליך לחזור לבית עד חצות ממדורת ל"ג בעומר. לכל החברים שלך אין שעה שבה הם חייבים לחזור הביתה, והחלק הכיפי של המדורה רק מתחיל אחרי חצות. איך תגיב?

- א. אגיד להורים שלי שלא אכפת לי מה הם אומרים, אני כבר גדול ויכול להחליט בעצמי.
- ב. לא אתווכח איתם, אך אגיע מתי שיתחשק לי ואחר כך אתנצל על כך.
- ג. אקבל את הדין ואגיע הביתה לפני חצות.
- ד. אבקש מהם לתת לי בכל זאת להישאר יותר זמן במדורה ואסביר להם למה זה חשוב לי.

אתה מחכה לאוטובוס כבר 20 דקות. כאשר האוטובוס סוף-סוף מגיע הוא כבר די מלא ופתאום מגיע מישהו לתחנה שמתחיל לדחוף אותך כדי להיכנס לאוטובוס לפניך – מה תעשה?

- א. אתעצבן ואדחף בחזרה על מנת לעלות לאוטובוס קודם.
- ב. אתן לו לעלות, בטח מיד יגיע עוד אוטובוס מרווח.
- ג. אגיד לו שאני מחכה כבר 20 דקות ושזה לא יפה שהוא נדחף.

כשאני שומר על אחי הקטן, הצעיר ממני בחמש שנים, הוא כל הזמן מתלונן ואומר שכל מה שאני מכין לו משעמם. כיצד תגיב?

- א. אגיד להורים שאני לא מוכן שיתנהגו אלי ככה, במיוחד כשאני עוזר.
- ב. אגיד לו שלא צריך ושהוא בכלל ילד קטן ומפונק.
- ג. אתעלם ממנו.
- ד. אגיד לאחי שהוא מעליב אותי.

בכיתה מתנהל דיון על מה כדאי לעשות לקראת ל"ג בעומר. אתה הצעת לעשות את המדורה בחורשה קרובה לביתך שממש מתאימה לאירוע, אבל תלמידים אחרים בכיתה יורדים עליך שזה מקום גרוע למדורה ושבחרת בו רק בגלל קרבתו לביתך. כיצד תגיב?

- א. אתעצבן עליהם ואומר שהרעיונות שלהם פחות טובים.
- ב. ארד מהרעיון שלי ואזרום אם הרעיון שיתקבל בכיתה.
- ג. אומר שמה שהם אמרו ממש לא לעניין ואפילו פוגע.
- ד. אגיב ברוגע ואומר שזה ממש לא עניין אישי, זה פשוט מקום מוצלח למדורה.

נספח ה: רבי שמעון בר יוחאי

רבי שמעון בר יוחאי והזוג מצידון

מעשה באישה אחת בצידון, ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. באו אצל רבי שמעון בן יוחאי והיו רוצים להתפרש (להתגרש) זה מזה². אמר להם: חייכם, כשם שמדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה (כלומר, החתונה הייתה עם סעודה), כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה. הלכו ועשו לעצמם יום טוב, ועשו סעודה גדולה, ושכרתו יותר מדי. כיון שנתייבשה דעתו עליו, אמר (הבעל) לה (לאשתו): בתי, כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא? לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם: שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא. בחצי הלילה ננער משנתו, כיון שפג יינו אמר לה: בתי, היכן אני נתון? אמרה לו: בבית אבא. אמר לה: מה לי לבית אביך? אמרה לו: ולא כך אמרת לי בערב, כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך? אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי והתפלל עליהם ונפקדו.

(שיר השירים רבה א, מתוך ספר האגדה עמ' קצ"ג)

רבי שמעון בר יוחאי במערה

מעשה בשלושה חכמים שנפגשו בזמן שלטון הרומאים בארץ ישראל ושוחחו ביניהם: רבי יהודה, רבי יוסי, ורבי שמעון בר יוחאי. הצטרף לשיחה גם יהודה בן גרים והקשיב. רבי יהודה פתח ושבח את מעשיה של האמה הרומית שבנתה שוקים, גשרים ובתי מרחץ. רבי יוסי הקשיב ושתק. רבי שמעון בר יוחאי אמר שכל מה שבנו הרומאים היה לתועלת עצמם בלבד:

בתי מרחץ – כדי להתפנק ולעדן את בשרם, גשרים – כדי להטיל מסים כבדים לעוברים עליהם, שוקים – מלאים שחיתות ומשחיתים את כל בני ישראל.

יהודה בן גרים הלך ומסר את כל דבריהם לקיסר הרומאי. אמרו הרומאים: יהודה, שדבר בזכות הרומאים, זכה לכבוד גדול. יוסי ששתק ולא אמר דבר – יענש ויעבור לגור בצפורי הרחוקה. שמעון שגנה את הרומאים – יהרג!

כששמע רבי שמעון בר יוחאי על כך, לקח את בנו אלעזר ושניהם ברחו והסתתרו במערה בגליל העליון. נעשה נס ובפתח המערה גדל עץ חרוב ומעין קטן זרם שם. כל היום הם עסקו בלמוד התורה. לאחר שתים עשרה שנה מת הקיסר ובטלו הגזרות ורבי שמעון ובנו יצאו מן המערה. כאשר יצאו מהמערה ראו אנשים עובדים בשדה – חורשים חורעים. כעסו רבי שמעון ובנו וחשבו לעצמם: איך יתכן שהם מתעסקים בפרנסה של העולם הזה, במקום ללמוד תורה? כל מקום שרבי שמעון הסתכל עליו עלה מיד באש.

יצאה בת קול ואמרה: האם בשביל להחריב את העולם יצאתם מהמערה? חזרו למערה! חזרו רבי שמעון ובנו למערה לעוד שנים עשר חודשים.

2. לפי ההלכה, זוג שנשוי עשר שנים ללא ילדים מתגרש על מנת שכל אחד יוכל להינשא בשנית ושיהיה לו סיכוי נוסף לילודה.

נספח ו: בר כוכבא

המרד נגד הרומאים פרץ בשנת 135 לספירה, 65 שנים לאחר חורבן בית המקדש השני, ונמשך שלוש שנים, עד שדוכא על ידי הרומאים.

בראש המרד עמד שמעון בר-כוסבא. אוהביו כינו אותו "בר כוכבא" מלשון כוכב, מתנגדיו לעומת זאת קראו לו "בר כזיבא", שפירושו איש השקר (מלשון אכזבה). סביב בר כוכבא התקבצו עשרות אלפי לוחמים, בברכתו של גדול חכמי ישראל באותה תקופה, רבי עקיבא. שלטונו של בר-כוכבא כ"נשיא ישראל" היה התקופה האחרונה של עצמאות ישראל בארצו עד קום המדינה בשנת 1948.

לפי האגדה, דרש בר כוכבא מחייליו שיכרתו אחת מאצבעותיהם כהוכחה לאומץ לבם. כשחכמים רבים התנגדו למבחן אכזרי זה הוא הפסיק אותו ובמקום זאת דרש מחייליו להוכיח את כוחם בכך שיעקרו עץ אחד גדול תוך כדי רכיבה על סוס.

כדי להודיע על תחילת המרד הודלקו מדורות גדולות על ההרים הגבוהים, וכך המסר עבר בין מקומות היישוב השונים. ייתכן כי דבר זה קשור למדורות ל"ג בעומר.

בתחילה הצליח בר כוכבא לשחרר את ירושלים ואת יהודה מידי הרומאים ואף טבע מטבעות כביטוי לעצמאות המחודשת. על פי מסורת אחת, בל"ג בעומר ציין צבאו של בר כוכבא ניצחון גדול על הרומאים.

אך הרומאים שלחו לארץ יהודה כוחות גדולים ורבים מכל חלקי האימפריה. כוחות אלה היו גדולים ורבים מן הכוחות הרומיים שהביאו לחורבן ירושלים 70 שנה קודם לכן. המרד דוכא במחיר כבד מאוד – כשש מאות אלף הרוגים. בר כוכבא עצמו נהרג במלחמה.

נספח ז: העשרה

וקבלה בידי הגאונים ז"ל, שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה ומתוך כך נוהגים שלא להתענות בו. (מנחם המאירי, בית הבחירה למסכת יבמות)

נוהגים שלא לישא אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא ... מל"ג בעומר ואילך הכל שרי [מותר]. נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג בעומר שאומרים שאז פסקו מלמות.

(שולחן ערוך, אורח חיים, תצ"ג)

יום מותו של רשב"י

באותו יום שרבי שמעון רצה להסתלק מהעולם נאספו החברים אצל רבי שמעון. והיה הבית מלא. בעוד שהיו יושבים, פתח עיניו רבי שמעון, וראה מה שראה. ואש סובבה את הבית ... קם רבי שמעון, וישב, וצחק, ושמח. והתפלל תפילה והיה שמח. אמר רבי שמעון, הנה עתה שעת רצון היא. ואני רוצה

לבוא בלי בושה לעולם הבא. והנה דברים קדושים שלא גיליתי עד עתה, אני רוצה לגלות לפני השכינה, שלא יאמרו שבחסרון נסתלקתי מהעולם.

(זוהר, אדרא זוטא רצו ע"א, מתורגם מארמית על פי פירוש הסולם)

יום הילולת רשב"י – שער הכוונות

ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל'ג לעומר על קברי רשב"י ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם. אני ראיתי למוז"ל [מורנו ז"ל – האר"י] שהלך לשם פעם אחת ביום ל'ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההוא. וזה היה פעם האחת שבא ממצרים, אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והרב יונתן שאגי"ש [שמו של אדם] העיד לי שבשנה האחת קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילוהו את ראשו, כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה. גם העיד הרב אברהם הלוי כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם, אמר לו מוז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו... כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ביום ל'ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל'ג לעומר.

(רבי חיים ויטאל, שער הכוונות, דרוש יב')

תיאור ההילולה במירון – ש"י עגנון

מי שלא ראה שמחת ל"ג בעומר על קברו של רבי שמעון בן יוחאי לא ראה שמחה מימיו. שישראל עולים לשם המוניות המוניות של חגיגה, בשירים ובכל כלי שיר ובאים מכל המקומות מערי אלוקינו ומארצות אדום וישמעאל ועומדים שם לילה ויום ולומדים... ומתפללים ואומרים מזמורים. ועמד של שיש קבוע שם ובראשו בית קיבול של שמן ונותנים בו שמן זית ומפקיעין פתילות של משי וצעפים נאים וכל מיני מטפחות יקרות ובגדים מרוקמים בכסף ובזהב ומטילין אותם לתוך השמן ומדליקים אותם ועושים הילולה גדולה ומרקדים במחול ... (כאשר הייתה) עת פקודה לישראל שלא היתה כמותה מיום שחרב הבית באחרונה ועמדו אותם מישראל שלא נתיאשו מן הגולה ועלו קצתם לארץ ישראל, מצאו אותה חרבה ומגוללת בדמים ... כשהגיעו לצפת, ערב ל"ג בעומר היה, נתכנסה כל צפת אצלם. אמרו להם: "אדונינו לא כסף חהב אנו מבקשים מכם... אלא מנהג גדול יש בארץ ישראל שבל"ג בעומר עולים למירון ומדליקין שמן על קברו של רבי שמעון בן יוחאי..." אמרו להם אנשי הגלויות לאנשי צפת: "אף אנו מבקשים לשמוח באותה שמחה". שלחו. והביאו כדים מלאים שמן זית ונטלו מטפחות נאות ועלו למירון כיוון שהגיעו אצל מערת רבי שמעון בן יוחאי מצאו ערביים שעומדים שם לפני המערה ובלויי סחבות טבולים בשמן בידיהם. אמרו להם הערביים לישראל: "אחינו בני ישראל, ברוך המקום, ברוך הוא שהביאכם לכאן וברוכים אתם לאלוקי אבינו שבזמנכם באתם. כל אותן השנים שלא באתם, הדלקנו אנחנו על קברו של אותו צדיק, עכשיו שבאתם, טלו את שלכם והדליקו". הדליקו ישראל על קברו של רבי שמעון בר יוחאי עד שהאירה כל הארץ מאורם.

בר-כוכבא / לוין קיפניס

איש היה בישראל, בר-כוכבא שמו.
איש צעיר גבה קומה, עיני זוהר לו.
הוא היה גיבור, הוא קרא לדרור,
כל העם אהב אותו, זה היה גיבור!
גיבור!

יום אחד קרה מקרה - הה, מקרה עצוב -
בר-כוכבא נפל בשבי והושם בכלוב.
מה נורא כלוב זה, בו שאג אריה!
אך ראה את בר-כוכבא - התנפל האריה.
אריה!

אך דעו נא, בר-כוכבא מה גיבור ועז!
אץ קפץ על האריה וקל כנשר טס.
על הר וגיא הוא שט, ודגל דרור ביד,
כל העם מחא לו כף: בר-כוכבא, הידד!
הידד!